

יומא עט

משה שווערד

ככותבת שאמרו בגרעינתה או בלא גרעינתה?

1. רש"י מסכת יומא דף עט עמוד א

בגרעינתה או שלא בגרעינתה - והא דקתני מתניתין וכגרעינתה מיבעיא ליה היכי קאמר: כמוהו וכגרעינתה יחד, או דלמא הכי קאמר: כמוהו כגרעינתה.

• תוספות הרא"ש מסכת יומא דף עט עמוד א

כותבת שאמרו וכו'. האי דקא מיבעיא ליה הכא טפי מבכל שיעורי זיתים שבתלמוד דפשיטא לן בפרק כיצד מברכין דבעינן נמי גרעינתו היינו טעמא כדפרש"י משום דקתני כמוהו וכגרעינתה דמשמע או כמוהו לבד או כגרעינתה לבד אבל גבי זית דתנא כזית סתם פשיטא ליה דעם גרעינתו קאמר...

• תוספות ישנים מסכת יומא דף עט עמוד א

כותבת גסה שאמרו כמוהו וכגרעינתה. תימה לי מאי קמיבעי ליה יותר משאר מקומות דתנן שיעור זית ובפרק כיצד מברכין (ברכות דף לח ב) אמרינן [כיון דשקיל] לגרעיניה כו' ופשיטא ליה שם דכגרעינתה נמי בעינן ונ"ל דמיבעיא ליה משום דקתני כמוהו וכגרעינתה דמשמע ליה כמוהו לבד או כגרעינתה לבד אבל גבי זית לא תנן הכי וא"ת א"כ מדלא תנן הכי אלא הכא תיפשוט דכמוהו או כגרעינתה דוקא קאמר יש לומר שעל זה אומר בירושלמי צריך למעך את חללה והכי מיבעי ליה מי אמרינן כמוהו או כגרעינתה דוקא או דילמא כמוהו וכגרעינתה כמו ביות בעינן והא דתני ליה הכא משום דבכותבת צריך למעך חללה והאי לא שייך גבי זית ואמאי לא בעי בעלמא גבי זיתים וגרוגרות בלחין או ביבשין י"ל דזיתים אינן אלא לחים וגרוגרת נמי אינה מתייבשת כל כך א"נ מיבעיא ליה משום דהכא דייק אי בלא גרעין קאמר בעי נמי אי ביבשה קאמר אי נמי כותבת משמע ליה (לחדה) וזית וגרוגרת לא משמע ליה אלא יבשה. כנ"ל:

• תוספות מסכת יומא דף עט עמוד א

כותבת הגסה בגרעינתה או שלא בגרעינתה - פירש"י אינו מיושב דמאי קא מיבעיא ליה אי שלא בגרעינתה קאמר והאנן כגרעינתה תנן ואי מספקא ליה אי וכגרעינתה ממש קאמר או דילמא או כגרעינתה כמו חליץ ועשה מאמר דפרק ר"ג (יבמות דף ג.) דהוי פירוש חליץ או עשה מאמר ואם כן ככותבת הגסה דרישא היינו בלא גרעינתה מ"מ מאי מספקא ליה תפשוט דעל כרחך וכגרעינתה קתני דבתרווייהו משערין דאי או כגרעינתה מכדי לא שוו להדדי דאי אפשר לצמצם שיהו שוין כותבת בלא גרעין וגרעין בלא כותבת ואם כן לימא השיעור הפחות חייב וכ"ש אי אכל שיעורא רבה

• ספר מרומי שדה

דף ע"ט א. ככותבת שאמרו בגרעינתה כו'. ע"י פירש"י
ז"ל ואינו מושג. ונראה שהוא מפרש כהתוס'
גסם הכתוב, אבל נראה אחר מפי התוס'. וה"ל או יומא
בכותבת בגרעינתה היינו שכגרעין כו'. אי"כ משמע בני דוחק
כבשר אלא כמו שביא. או דילמא כותבת בני גרעינתה, אלא
כבשר לחוד וגרעינתה בפני עצמה עמה, אי"כ ממינא אי
אפשר להשיב באויר, אחר שכוסר כגרעין ממש. וכו' בנות
רשי במש"ב או דילמא כיון כמוהו וכגרעינתה שאינם יחד.
אלא כל אחד בפני עצמו. ומש"ב רבית כשישיר באויר. ופי'
זכ

2. תוספות מסכת יומא דף עט עמוד א

כותבת הגסה בגרעינתה או שלא בגרעינתה - ... [2] ונראה לי לפרש דמיבעיא ליה כותבת הגסה דקתני היא וגרעינתה דהיינו כותבת כברייתה עם הגרעין וכגרעינתה דקתני היינו פירוש ועוד גרעין אחר בלא כותבת דהו תרי גרעינין וכותבת או דילמא כותבת הגסה דקתני בלא גרעין משמע וכגרעינתה היינו גרעין שבאותו כותבת ותו לא [3] ובערוד פירש בערך כותבת בשם רב נסים גאון זצ"ל גרס בגמרא דבני מערבא א"ר יוסי זאת אומרת שהוא צריך למעך את חללה פ"י שאם לא כן ליתני כמוהו וכגרעינתה וכחללה והכין ברירא דמילתא כי הכותבת הגסה אינה דבוקה בגרעינתה אלא יש בין גרעינתה לגופה חלל ולהכי איצטריך למיתנא ככותבת הגסה כמוהו וכגרעינתה לחומרא דלא תטעי ותשער כמוהו שלימה דנפיש שיעוריה אלא מכי אכיל כמוהו וכגרעינתה בלחוד בלא חללה מיחייב והיינו דאמר ר' יוסי זאת אומרת צריך למעך חללה כדי שידבק גופה של כותבת בגרעינתה ולא ישאר בה חלל ובתר הכין משערין בה אכילה של יום הכפורים משום הכין איצטריך כמוהו וכגרעינתה למעוטי חללה עכ"ל והיינו דקא מיבעיא ליה הכא בגרעינתה דהיינו לאחור שנתמעך חללה או שלא בגרעינתה פ"י כברייתה ממש קודם שנתמעך חללה.

3. ביאור הלכה סימן תריב ד"ה ככותבת

כותבת הגסה - מתבאר בש"ס דכותבת היינו עם גרעינתה ולכאורה דאם אכל הכותבת עצמה פטור שהרי חסר מקום הגרעין והגרעין בעצמו אין לצרפו שהרי קשה הוא ואין ראוי כלל לאכילת אדם כדמוכח בשבת דף כ"ט ולפ"ז אפילו בלעו ביחד עם הפרי לכאורה אינו מועיל [אע"ג דמעליותא הוא לענין ברכה עיין סימן ר"י במ"ב סק"ז] שהרי בעינן לאתוביה דעתיה ובציר משיעור לא מייחבי דעתיה וכן מצאתי למאמר מרדכי וכתב לגמגם על לשון הב"ח דמשמע מיניה בהיפך אלא דאינו מיושב לפ"ז קצת דנקט תנא שיעורא דאכילה ביוה"כ בככותבת וכותבת עצמה אינה בכלל אמנם אח"כ מצאתי בשבת ס"פ נוטל ברי"ף שם בפירוש קמא דיש תמרים רכים שנאכלים עם הגרעינים והיינו אפילו לאדם [אכן לפירוש השני אינם נאכלים רק לבהמה] ועיין בפ"א דתרומות בפ"י המשנה להרמב"ם במשנה ה' וצ"ע:

4. תוספות ישנים מסכת יומא דף עט עמוד א

כותבת גסה, שאמרו כמותה וכגרעינתה... וא"ת ואמאי לא בעי בעלמא גבי זיתים וגרוגרות בלחין או ביבשין י"ל דזיתים אינן אלא לחים וגרוגרת נמי אינה מתייבשת כל כך א"נ מיבעיא ליה משום דהא דייק אי בלא גרעין קאמר בעי נמי אי ביבשה קאמר אי נמי כותבת משמע ליה לחה וזית וגרוגרת לא משמע ליה אלא יבשה. כנ"ל:

5. שפת אמת מסכת יומא דף עט עמוד א

בגמ' וקים להו לרבנן, תמוה דהרי שיעור כותבות הלמ"מ הוא ול"ל למימר דקים להו לרבנן, וצ"ל דכיון דלא ידעינן שיעור כותבות הגסה כדמספקא להו לעיל אי הוי כגרעינתה או בלא גרעינתה רק כיון דבעי יתיבת דעת פשיטא לי' לר"א דגסה כל כמה דגסה משום דקים להו דבהכי מיתבא דעתיה:

6. הערות מהרב אלישיב

וקים להו לרבנן דבהכי מיתבא דעתיה. ולכאורה צ"כ מה שיאטיה דרבנן
הכא הא שיעורים הל"מ הם.
ונראה ע"פ המבואר בירושלמי דחלל אין מצטרף לשיעור ככותבת, ולא הוה חלל בכלל השיעור. אפשר דקאתי רבנן למימר דכיון דיתובי דעתיה בעי די לן בככותבת וגרעינתה ולא בעי חללה, וזהו מה שקים להו לרבנן, דרבנן באו וצמצמו הכותבת הגסה לכמותה וגרעינה לכו. שמהל"מ לא הוה ידעינן לה. ע"י תו"י.
ומדוקדקת הלשון דכותבת שאמרו יתירה מכביצה, דבעינן יתירה מכביצה כל שהוא, דהיינו כותבת וגרעינתה ולא הרבה, דהיינו בלי חללה.

7. ספר מנחת חינוך - מצוה שיג - אות ב

שיעור האכילה ביום הכיפורים וכו' מפני שהתורה וכו'. כן הוא בש"ס [יומא ע"ט ע"א וברש"י ד"ה קים] ור"מ כאן פ"ב ה"א. ונסתפקתי דמבואר בש"ס חולין ק"ג ע"ב כזית שאמרו חז"ן מבין השנינים ובין החניכיים הוא פלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש, מר סבר הנאת גרונו בעינן ומצרף בין החניכיים, וכן אכל חצי כזית והקיא והזר ואכל חצי כזית או אותו חצי כזית הוא פלוגתא דלמאן דאמר הנאת גרונו בעינן חייב כמבואר בר"מ פ"ד ממאכלות אסורות ה"ג וזה לשונו, כזית שאמרו וכו' אבל מה שבין החניכיים מצטרף למה שבלע שהרי נהנה גרונו בכזית, וכן אכל חצי כזית והקיא וכו' שאין החיוב אלא על הנאת הגרון בכזית מדבר האסור, עכ"ל. והנה לשון הגמרא והר"מ נקטו כזית, והנה היאך הדין ביום הכיפורים דלענין שיעור אף דאכילה הוי בפחות דהיינו כזית, מ"מ לענין מייחבי דעתיה אינו פחות מכותבת והיאך הדין אם בין החניכיים מצטרף או אכל חצי כותבת והקיא וכו' אם כאן נמי די בהנאת גרונו בככותבת, או אפשר לענין יתובי דעתו תלוי בהנאת מעיים ואינו חייב על זה עד שיהיה במעיים ככותבת...

8. מהרי"ץ חיות [סוכה כו]

נחנך לנפיש פלן כח"ס זיאל מרסא זיל אפי שרפי ע"ס : גמרא ויהי קחי אלס נח (נחמיר על פלוח נחמיר . ר"ב ע"י רמ"א כלי סוכה ס"י פ"ל"ט דכל כססור מן סוכי ועוצא מקיל הייפס והוא כירוסלמי שנה ע"א על שנה דלא יבז לנפי ססור וסיני רמ"א לנחמיר כאן י"ל כח אלאו ססחים ג"ה ע"א דלמרי מלאכה הוא דליס (י לא פתחי כירוסל ע"ס ויהי כן כח כח דסיק נקיינת ספודס הילא מלאה וג"כ לא שייך בזה יוסרל דסוכא ילמך דחין זכ שיעוש רק קנישס מחד או דילמא יאלכל שוד ונסכ"ל לא שייך יוסרל וש"ס רמ"א לנחמיר על פלוח :

9. שפת אמת מסכת יומא דף עט עמוד ב

שם בגמ' אר"י אין כו' אר"פ היינו דאמרי אינשי כו' לכאורה משמע דלעולם הוי הגרעין טפי מהפירי, וזה תמוה דעינינו רואות שאינו כן, ועוד יש לתמוה דאיך טעה המקושן בזה דפשיטא לי' דב' כותבות בינונים לא הוי טפי מכותבות הגסה עם הגרעין ולבסוף מסיק דלעולם הגרעין יותר מן הפירי, לכן נראה דודאי הפירי יותר מן הגרעין ותי' הגמ' הוא רק דב' כותבות בינונית לא הוי כמו גסה עם הגרעין, וגם הא דאמרי אינשי הפי' כן דאמרי אינשי דלפעמים יש יותר מקב הגרעינין דתמרים הגסות מב' קבים דתמרים בינונים, פי' דכלי המחזיק ב' קבי דתמרים בינונים א"י להחזיק הגרעינין של קב א' דגסות כנ"ל:

10. דרשות חתם סופר [ח"א דף יג: ז] ד"ה ואמר

<p>ואמר כי עוד נרויח, אפרים ונה לי עוד לעצמים אני עניתי ואשורתי, אני כצדוק רענן ונוני פריך נוכל. דהנה אחז"ל ציונוח דף פי דלחכי קני קרא ציה"כ ובי לטון עימי ולא לטון אכילה לומר דנוסונה צקיעורי לטער צכותצ, וי"ל טעם לרנח ענין ונחז"ל (קידושין נ"י ע"ג) לעולם יראה אדם עלמו כאלו הוא נחלה זכאי ונחלה חייב עבר עבירה אי אוי לו שהכריע עלמו וכל העולם לכף חובה, ונכ"ס צ"ה"כ שאנו נחשצ"י עלוינו כנו צינוכי אי"כ לריך לחה לב על הכ"ל, והנה אחז"ל קס ע"י דצכותצ הגרעין הוי טפי ונהאוכל, צי קצא דתמרי קצא דקשי"תל וקרי"ה, וחו לרנח על פקולה ונרנח על האוכל היינו קיה"י רובו עוונות ח"ו ע"י חטא אי ורנחה דוקא צפקולה גרעין קל כותצת ולא צפקולה טל אגח וכדוניה, היינו להורות לנו אעפ"י דרובו</p>	<p>עווי"י ונינו תצוה ונהני ונהפך לו לכות ונוחלי לו ולכל העולם צקצ"ל אי טענה תצוה חכות כלל חלוי צו כונואלר ק"פ יה"כ ויליף לה נוארפא ונקוצתם ונקונע קל כלל ונקיים כי קצ אפי נונו ונקונע יחיד ע"כ, ולכן נרנח הפקלה צגרעין קל כותצת קהוא פקולה ונרנח יגל האוכל ואפי"ה כצורע"י אהו מלניח ונונו הנר הנוליח תנורים הרצה ודצק קגי, הי"כ הרקע אעפ"י קרצו עוונות אס חרע דנועה צרנה יקלור ככ"ל— והנה ידוע ונוצן אלו לא גלו ישראל אעפ"י קה"י טותן ללצם לסוצ לא זכו צתצוה ככ"ל לכל האנור וה"י תוספת רעשתם יורד חצ אל עונקי הקליפות ח"ו ונק"כ ענה קהם קצים צתצוה כדכתי"י וקצת עד ה' אלקך וקונע צקולו ועי"ז זוכי לכל האנור כדכתי"י קס וקצ ה' אלקך את עבותך והטיעך והרצך ונאמתך.</p>
--	--

11. ספר איזהו מקומן

<p>רבא אמר התם ה"ט משום דהווי ליה פירי ופירי לא בעו סוכה - לענין הלכה: [כתבו הרמב"ן במלחמות והר"ן בסוכה כו. דהר"ף לא הביא פירוקא דרבא בהלכותיו, משום דס"ל דהוצרך לתרץ כן למאי דסבר רב יהודה דכותבת הגסה יותר מכביצה, אבל אנן ק"ל כרב זביד שהיא חסירה מכביצה. ועוד דק"ל (נמוטה טס) דאכילת עראי היא כביצה או שתים וממילא איסתלקה הקושיא. ברם הר"ן שם סבר דעיקר מימרא דרבא לא נדחה והכי ק"ל דפירי לא בעי סוכה. וכן פסק הרמב"ם (סוכה ו. ו.). וכן נקטו בפשיטות תוס' בסוכה כו. (ד"ה מרתי) ותוס' כאן (סוד"ה מיני תרנימא). וכן נקט בעה"מ בסוכה שם</p>

12. תוספות ישנים מסכת יומא דף עט עמוד ב

מיני תרגימא נמי פירי נינהו. אבל העיקר שאין קורא מיני תרגימא אלא מעשה קדירה ויש בו מחמשת מינים כדאמר בתוספתא (דברכות פ"ד) הביאו לפניו מיני תרגימא מברך עליו בורא מיני מזונות והיינו לפי שיש בו מה' מינים כדקאמר בכיצד מברכין ודלא כפירוש רשב"ם שפירש בערבי פסחים מיני פירות ובשר בלא לחם דלאו הכי הוא כמו שפ"י:

13. תוספות ישנים מסכת יומא דף עט עמוד ב

מאי מיני תרגימא נמי פירי הוא. ואע"ג דפירי לא בעיא סוכה מ"מ יכול להשלים י"ד סעודות של סוכה במיני תרגימא ומכאן הביאו רב"י שלמה ורבינו יעקב ראייה באם השלים סעודה שלישית של שבת במיני תרגימא יצא היינו נמי פירי מיהו נראה לפרש דגבי הפסקה של ע"ש וערב יו"ט לא סגי במיני תרגימא כיון שצריך לקדש על היין בכניסתו:

14. שו"ע אורח חיים - סימן רצא

(ה) [1] צריך לעשותה בפת; [2] וי"א שיכול לעשותה בכל מאכל העשוי מאחד מחמשה מיני דגן; [3] וי"א שיכול לעשותה בדברים שמלפתים בהם הפת כבשר ודגים, אבל לא בפירות; [4] וי"א דאפילו בפירות יכול לעשותה. וסברא ראשונה עיקר, שצריך לעשותה בפת אא"כ הוא שבע ביותר: הגה - או במקום שא"א לו לאכול פת, כגון בערב פסח שחל להיות בשבת שאסור לו לאכול פת לאחר מנחה כדלקמן בהלכות פסח (מהרי"ל ה"פ):

15. פני יהושע על ביצה - דף ז ע"ב

בגמרא מ"ט דב"ש א"כ לכתוב רחמנא חמץ ולא בעי שאור ואנא אמינא מה חמץ שאין חמוצו קשה וכו'. וקשיא לי הא קי"ל אינן מזהירין מן הדין, ולכאורה היה נראה דלענין איסור בל יראה לא שייך לומר כן דלית ביה מלקות כדאמרינן בפסחים פרק מי שהיה צ"ה ע"א] דלא הניתק לעשה הוא ועוד דלא שאין בו מעשה הוא, האלא דאי אפשר לומר כן דא"כ דלית ביה מלקות מאי

פליגי ב"ש וב"ה בשעורין הא קי"ל דחצי שיעור אסור מן התורה ולא נאמרו שיעורין אלא לענין מלקות וקרבת והכא לא שייך

תרווייהו. ומיהו בהא מצינו למימר דחצי שיעור אסור לא שייך אלא באיסור אכילה דנהי דהנאת מעיו ליכא הנאת גרונו מיהא איכא משא"כ לענין בל יראה י"ל דכל שהוא פחות מכשיעור לא חשיב ככלל והוי כמו פירורין דממילא בטלי ולא עשאן הכתוב כאלו הן ברשותו, אלא דהרמב"ם ז"ל [פ"א מה' חו"מ ה"ג] כתב להדיא דאיכא מלקות בבל יראה וע"כ צ"ל דלא חשיב ליה לאו הניתק לעשה כיון דכתיב אך ביום הראשון ממילא תשביתו מעיקרא משמע והא דקאמר בפסחים בפרק מי שהיה לא איירי לענין מלקות אלא דדמי מיהא לנותר שהוא לאו הסמוך לעשה ולא הוי ניתק לעשה גמור דהיינו לגירסת מהרש"א בפסחים וכן גרסות כמה נוסחאות דגרסי להדיא דעל בל יראה לא לקי משום לאו שאין בו מעשה, ומש"ה כתב הרמב"ם ז"ל דחייב מלקות וכמ"ש דמצינו ביה לאו שיש בו מעשה וא"כ הדרא קושיא לדוכתא מאי פריך ב"ש לב"ה לא לכתוב שאור ונילף מק"ו הא קי"ל אין מזהירין מן הדיון. זו הנראה בזה דהכא לאו מטעמא דק"ו איירי אלא משום דשאור גופא בכלל חמץ הוא דאטו משום דחמיצתו קשה לא הוי בכלל חמץ ומש"ה הוצרך לומר דס"ד דשאור שאינו ראוי לאכילה לא הוי בכלל סתם חמץ, ולפי זה יהיה מההכרח לומר דהא דקאמר ואי כתב שאור אגב גררא נקטיה אלא דמלשון הסוגיא ולרש"י לא משמע כן וצ"ע:

16. הערות מהרב אלישיב

ומה חמץ שאין חימוצו קשה וכו' שאור שחימוצו קשה וכו' ולכאורה צ"ע הא מ"מ שאור לאו בר אכילה הוא, והוה אמרין דלא הוה בכלל איסור חמץ אע"ג דחימוצו קשה.

ועוד דהרי כתב הר"ן בריש פסחים דאפשר דמה שהחמירה בו תורה לעבור על חמץ בכל יראה ובל ימצא היינו משום דחמץ לאו בדילי מיניה אינשי וגם חמור איסורי טפי דאית ביה כרת. וא"כ אפשר דזה הכלל שייך בחמץ הראוי לאכילה, אבל בחמץ שאינו ראוי וכגון שעור ליכא בל יראה, דהרי בדילי מיניה אינשי. וא"כ הוה ק"ו שיש עליו תשובה ואפשר דס"ל כן לב"ה. ודעת ב"ש אפשר דלא ס"ל להאי סברא, ומש"ה ס"ל לק"ו.

הקשה הגבורא מאי פריך ב"ש דאיכא ק"ו דשאור בכזית. הא משכחת לה מלקות בחמץ וכש"כ הרמב"ם פ"א מחמץ ה"ג אינו לוקה משום לא יראה ולא ימצא אא"כ קנה חמץ בפסח או חימוצו כדי שיעשה בו מעשה וכו'. וכיון שכן דמשכחת לה גותא דמלקות בחמץ א"כ בעי קרא לשאור הא לאו קרא ליכא מלקות מק"ו דאין עונשין ומזהירין מן הדיון. ולפי הראשונים דס"ל דלעולם לאו זה ניתק לעשה ושפיר דליכא מלקות ניחא ק"ו דב"ש ואדרבה ראייה הוא לדבריהם.

אמנם נראה דאין כאן קושיא, והוא דודאי בכלל דחמץ מכלל כליל שאור דשאור נמי חמץ הוא אלא שדרגתו גדולה יותר ולא דמיא לאחותו מאביו ומאמו דלא ילפינן מק"ו דאחותו מאביו, ומטעם שאין עונשין מה"ד דשאני התם דהוה גוף אחר ולא על גוף זה דיברה תורה, ולא שייך בכלל מאתים מנה, אכש"כ התוס'.

17. ספר איזהו מקומן

ואי ס"ד כותבת הגסה שאמרו יתירה מכביצה השתא כביצה שבועי משבעא דעתא לא מיתבא:

אן כישוב דעת רב יהודה דס"ל דכותבת יתירה מכביצה - כתב השיח יצחק (עט). ד"ה אמר רבא דודאי ידע הך מתני', אלא

דסבר דלאו מטעם שביעה מצריך ר"י כביצה, אלא מטעם דשיעור חשוב בעינן.

בן המנחת חינוך (סיג. ג.) נסתפק אי חייב האוכל כיוהכ"פ בכותבת שלימה בתוך מעיו, או שמצטרף גם מה שנשתתיר בין התניכים.

ובחי' חתם סופר (נסוגיא דמאי שיעור, וכן נל"מ סי' קנ"ו) נקט דחייב על ככותבת בתוך מעיו, ומה שנדבק בין התניכים לא מצטרף, דכיון דבעינן יתובי דעתא א"כ אכילת ככותבת בתוך מעיו בעינן.

והוכיח החת"ס מסוגיא דהכא, דאי ס"ד דסגי בשיעור ככותבת בגרונו א"כ לא מוכיח מידי, דדילמא ברכת המזון דבעינן שיעור כביצה בתוך מעיו הוי טפי מככותבת בגרונו, ולעולם כותבת הוי לא פחות מכביצה, אלא ודאי פשיטא דאף ככותבת בעינן אכילה במעיו.

ובאור שמח (שנימת פשור ג. ד.) נקט בפשיטות שהעיקר תלוי בהנאת גרונו ולא בעי מילוי מעיו, ונפק"מ דבבליעה נגמר חיובו ולא אכפת לן שחזר והקיא, עי"ש.

ובאחיזעור (ח"ג סי' ס"ב) נקט נמי בפשיטות דתליא באכילת והנאת גרונו, והתיר להכניס לחולה אוכל ומשקה דרך החלחולת, וכתב דאף לדברי החת"ס הנאת גרונו נמי בעינן, והשיג על דבריו שהצריך גם הנאת מעיו. וכן נקט באפיקי ים (ח"ג סי' ל"ב) - עי"ש בהרחבה.

וראה עוד בכלי חמדה (פר' עקב, ונלקט על המועדים סי' ל"ג) שדן בזה בהרחבה על דברי האגלי טל.

ואי ס"ד כותבת הגסה שאמרו יתירה מכביצה וכו'. [כתבו הראשונים דכל מה דנחלקו ר"מ ורבנן היינו בשיעור דרבנן דאי מדאורייתא בעינן אכילה שיש בו שביעה וצריך כ"א שישבע ממש ולא תליא בשיעור קבוע. וראיה לדבר מהא דאיתא דהתורה אמרה ואכלת ושבעת והם מדקדקים עצמם עד כזית ועד כביצה, הרי בכזית וכביצה לא הוה דבר תורה הא דמברכין עליו ורק מדרבנן הוא. וכך נקט המג"א [קפ"ד ס"ק ח'] דמה דקיי"ל שם דאכל ואינו יודע אם בירך צריך לברך מספק, מפני שהיא מה"ת. והוסיף שם המג"א דוקא כששבע, והינו דאו הוה ברהמ"ז מן התורה.

ולפ"ז תקשה סוגין טובא דנמצא כל שיעור דר"מ ור"י הוה מדרבנן ומדאו' בעינן כדי שביעה, א"כ מה מקשה הגמ' השתא כביצה שבועי משבעי דעתא לא מיתבא מה ראייה היא הא מדאורייתא לא די לן בכביצה ולא הוה שביעה ממש, והכא כיוה"כ בשיעור דאורייתא איירי.

והנה המג"א שם ס"ק י"א כתב דמה דקיי"ל בשיעור אכילה לברך עליו ברהמ"ז הוא בכזית ומדאורייתא בעינן דוקא שאכל ושבע ממש ולא כע"ת ולבוש והיינו שהם למדו דלר"מ שיעור ברהמ"ז מדרבנן בכזית, ובכביצה כבר חייב ברהמ"ז דכ"ת. וע"ז תמה המג"א הא שיעורים דרבנן.

והשיג עליו הא"ר דלא על הלבוש תלונתו אלא על החינוך והרבנו ירוחם שכתבו דבאכל כביצה חייב ברהמ"ז דבר תורה.

ונראה דסוגיא דגן הוא הוכחה ברורה לאלו הראשונים דלר"מ דס"ל בכזית הוה מדרבנן א"כ כביצה הוא מדאורייתא, משא"כ לר"י ס"ל בשיעור מביצה מדרבנן.

ודאורייתא בעינא שביעה ממש. [והשתא שפיר מקשה הגמ' דהשתא כביצה שבועי משבעי היינו דמדרי"י נשמע לר"מ דס"ל עד כזית הוה דרבנן א"כ כביצה מדאורייתא משום שביעה השתא כביצה שבועי משבעא דעתא לא מיתבא, ושפיר הוה ראייה לדאורייתא.]

וביארנו האחרונים דלשיטה זו מה דאיתא דמדקדקים עד כזית ועד כביצה היינו ר"מ לשיטתו ור"י לשיטתו דר"מ לשיטתו הוה כזית מדרבנן אבל כביצה דאורייתא. ולר"י מדקדקים עד כביצה, דהוה מדרבנן, אבל מדאורייתא בעינן שיעור שבועה.